

OSKAR BRAATEN: EN HJEMKOMST

Det var da fælt så smått den elendige filleklukka gikk i dag! Ikke mer enn halv ti på formiddagen ennå! Det var da ei hel evighet siden han stod opp i dag tidlig!

– Håkon står midt på golvet og ser seg om i stua. Det er pent her nå! Kan ikke bli finere! Nå skal hu vel bli glad, hu mor, når hu kommer hjem til mid-dagen og ser at han har greid alt sammen for a! Både reid opp senga og lagt det fine søn-dagsteppet på, og tørka støv av kommoden og lagt reint papir i alle hyllene i pedestallen og skurt golvet og vaska opp alle kjørelene! Det var ikke verst gjort det, av han!

He, he, hu trudde nok han sov, hu mor, da hu gjorde seg ferdig til å gå på bryggeriet i dag tidlig! Ante nok ikke at han bare gjorde seg til og holdt øya igjen, så hu ikke skulle skjønne noe! Tenkte nok ikke det, hu, at han spratt ut av senga så snart hu var nede i trappa! Hu skulle bare ha visst at den store kasserollen alt stod på komfyren med varmt vann da fabrikkpipene tok til å ule! Og at han nesten var ferdig med hele stua da ungene gikk på skolen!

Det tok seg nå forresten svingende flott ut med slik ei stor stue! Det var andre greier, det, enn det smale kammerset han bodde i før!

Det var over åtte dager siden de hadde flyttet hit nå – og enda blei han liggende og glane og fryde seg når han våknet om morran og så det store rommet! En fikk reint løst til å stupe kråke bort-over golvet!

Ellers var de nå aldeles nødt til å ha ei skikkelig leilighet nå, da han skulle komma. De kunne da umulig by han inn i et kammers, han som kom fra Amerika og var vant til digre saler. Men å ville han si når han kom inn her, tru? Ville han like seg? Bare han ikke syntes det var for simpelt her, og reiste sin vei igjen!

Håkon ser seg kritisk om: Den store senga kunne nå ha vært penere! Hu hadde stått altfor nære ommen i kammerset, så det var store blærer og avbrente flekker i malinga i den ene enden på a. Og kommoden var nå så reint for skrubbete! Det var lange riper

tarvelig enkel,
av dårlig kvalitet
leiekaserne leiegård
med mange småleiligheter
pidestall opprinnelig et
høyt skap til sølvtøy og
porselen med plass til en
pyntegenstand på toppen
ommen ovnen

i'n etter nåler og kniv, det var visst han sjøl som hadde gjort det, den gangen han var liten! Men pidestallen kunne nå ingen ha noe å si på, med de blanke skilta som skinte som gull! Og sofaen – den nye sofaen som hu mor tok på avbetaling her i forrige uke, og som var til å slå opp og ligge i som i ei seng, den hadde nå han for sin del ikke sett maken til hos noen av de andre her i gården! Men de skulle nå hatt putestoler med samme slags trekk på! Og rundt bord! Og flott hengelampe! Men det blei nok råd til både det ene og det andre nå, da han kom!

– Nei, nå var dom vel nysgjerrige, alle ungene i gården! Dom troppa vel opp utpå hjørnet hele skolen i eften og skulle se på at han og mor hans og – ja far hans altså, kom kjørendes! Ja, ja, stakkar, dom får da få lov til det! Det er ikke hver dag det stanser biler utenfor porten her!

Det henger et fotografi i glass og ramme under speilet over kommoden. Håkon går bort og ser på det igjen, som han har gjort så mange ganger før i dag. Sånn ser'n ut, ja! Pent hår med flott krøll like over det ene øyet. Og sveisne barter, maken til gymnastikklæreren på skolen. Og fin nål i slipset,

og klokkekjede tvers over vesten! Det var gammalt, dette bildet, hu mor hadde sagt det var fra før den tida han reiste. Så han så kanskje enda grommere ut nå, han som hadde vært over i Amerika så lenge. – Jo da, dom kan gjerne få stå i porten og glana!

– Håkon har vaska og stelt seg og tatt på seg søndagsdressen. På sengeteppet har han lagt den pene kjolen til mor, og kåpa hennes og hatten og veska. Så har hu ikke det å hefte seg med! Men nå må han ut og se å finne på noe for å få tia til å gå. For neimen om han greier å sitte stille her inne og vente på at klokka skal dra seg framover til middagen.

Det er ingen å se i gården nå, dom er på skolen alle dom andre gutta, har ikke hatt noen å be seg fri for, dom! Men der borte står skjuldøra til melkejomfrua oppe. Det er vel han gamle Lars da, som sitter der og hogger ved!

Han Lars myser nysgjerrig på gutten i døråpninga. Er det deg, Håkon? piper han. – Kom inn og sett deg da vel, og stå ikke der i lyset! Nei, men så fin du er da? Skal du i begravelse?

Han er i blidhjørnet sitt i dag, han Lars, høres det ut til. Kyler ikke vedtrær i hue på

folk bare dom viser seg utenfor skjulet! Og Håkon skrever over vedhaugen og setter seg på nærmeste kubbe. – Far'n min kommer i dag! sier han stille. Vi skal ned på brygga og møte'n, hu mamma og jeg. Bare vi ikke kommer for seint!

– Far'n din? Jaså, gjør'n det, gutten min? sier Lars. – Å kommer han fra da?

Håkon ser på ham, forbauset: Fra Amerika vel! – Kjenner ikke du far min, du da – du som er så gammel?

Han Lars klør seg i skjeggstubben: Om jeg kjenner'n? Kan da vel veta det? Jeg kjenner da alle mennesker som har bodd på denna kanten av byen, jeg! – Å er det han hetter, far din, da?

– Anders, vel!

– Rekti, ja! Anders er det! – Anders Olsen, trur jeg det er! Eller kanskje det er Hansen?

– Henriksen, sier Håkon. Han tar til å bli utålmodig over denne gamle tosken som ikke har greie på noen ting. Men han Lars lyser opp:

– Henriksen, ja! Det var det jeg visste! – Jo, jeg skulle da mene at jeg kjenner'n Anders Henriksen! Han har vel snart vært borte et par år nå?

– Han har vært borte i ti år! buser Håkon ut, og nå reiser han seg: Du kjenner'n jo ikke, jo, tøysa! Han reiste før jeg blei født, han! – Han går mot døra og vil komma seg ut, for neimen om han vil sitte her og kaste bort tia på denne gamle rørebotta! Men så tar han Lars til å småprate med seg sjøl: Nei å nei å nei! muller han. Tenk åssen åra går.

Da stanser han Håkon likevel. Og nå legger han Lars i vei og gir seg til å dikte og kyte av han Anders Henriksen og hva han var for en kar. Og han smører tjukt på, som vanen hans er. For han dikta alltid slik som han skjønte at folk ville ha det, han Lars. Det var derfor de støtt så gjerne ville høre på'n.

– Kjekkkande kar, han Anders Henriksen, gutt! Tenk at han er far din! Ja, han kan du være kry av! Har ikke gått sprekere fyr i gatene her den tia jeg kan minnes! Og så sterk

efta ettermiddag (dialekt)
lausunge barn født utenfor ekteskap
(nedsettende betydning)

da! Dom kunne prøve seg hvem som ville, så jammen blei dom smågutter der! Og så vakker! Jentene var reint tullete etter'n! Og slikt hjertelag! Aldri nei i hans munn om en stakkar bad'n om fem øre til tobakk! Her har du hele krona! sa'n Anders Henriksen! – Og nå kommer'n hjem, sier du? Forsyne meg skulle jeg ikke ha løst til å gå ned og møte'n jeg au, om det ikke var for denna elendige jomfrua som skal ha veden ferdig til middagen.

Og Håkon står der og hører på med øyer som skinner. Når det hender at han Lars begynner å tøve og tulle seg bort, er han straks ferdig til å få han på glid igjen. Og han Lars driver på, helt til en brei og myndig skikkelse viser seg i døra: Er du alt ferdig med veden, jeg syns det er så stilt her? sier melkejomfrua. – Jeg hadde vært ferdig for lenge sia om ikke denne fillegutten hadde kommi og hefta meg, sier Lars.

Men Håkon flyr over gårdsplassen og gjennom porten og ut på gata, han skulle ha løst til å huie og rope, så glad er han. Men at det ikke er noen her da, noen han kan snakke med! Men vent til i eften, da skulle dom få se! Og nå kan dom bare komma og kalle'n for lausungen flere ganger! – (...)

Da Katrine kom hjem om middagen, stod kaffen og kokte, og Håkon tok til å mase på henne med det samme hun kom inn gjennom døra. Fort deg og spis nå! sa han. Tenk om båten kommer før vi rekker ned på brygga!

Men Katrine tok det med ro. Så seg om og slo hendene sammen. Nei makan til gutt fins det nå vel ikke! Er det non sak å være meg nå?

Hun så ellers ikke videre glad ut da hun satte seg inntil bordet. Hadde visst ikke større løst på mat heller! Det gikk svært smått med spisinga. – Nå må du forte deg! gnålte

Håkon. Du får spise mer når vi kommer hjem igjen!

– Å, det haster ikke slik, vi kommer nok tidsnok, sa mora.

Og de kom tidsnok. De hadde dratt seg rundt bryggene nesten en time da båten la inntil. Håkon grep mora i handa og trengte seg fram helt til de stod like ved landgangen.

– Nå må du passe godt på, mamma! sa han. Tenk om han gikk i land uten at du så'n. Forresten så skal jeg nok hjelpe deg, jeg! Jeg trur nok jeg skal kjenne'n igjen etter fotografiet på veggen!

Folk tar til å gå i land, og Håkon er så spent at han kan ikke stå stille. Han glaner opp i hvert eneste ansikt og ser på mor si en gang imellom: Er det ikke han som går der, mon, eller han? Eller han? Nei, hu mamma står der uten et smil. Er det ikke han som kommer der heller, han i den flotte ulsteren, med kofferten i handa? Nei, hu mamma bare rister på hodet.

Og den store båten tømmes

litt etter litt. Biler suser av sted innover mot byen. Og menneskene som har møtt opp, gir seg til å rusle bortover promenaden.

Men Håkon og mor hans blir stående der de står. Katrine er liksom helt likeglad nå. Bryr seg ikke engang om å se på landgangen lenger. Skal vi ikke gå? sier hun oppgitt, men Håkon er sta og ikke til å rugge, står der og stirrer med alle de øyer han har. Da er det en som roper ned til dem fra båten at det er ikke flere å vente på!

– Så, nå må du ikke gråte slik! sier Katrine, da hun og Håkon drar seg bortover bryggene. Du kan da ikke la folk se at du, store gutten, griner som en jentunge!

– Men han kom jo ikke, mamma! hikster Håkon og stryker armen over øya. Han pappa kom jo ikke!

– Jo, gutten min! sier Katrine, det kommer nesten som et stønn. Han er kommen! Den mannen som står bortved pakkbua der, det er pappan din, Håkon! Og Håkon ser en mann

ulster lang, vid
overfrakk av tykt
ullstoff
promenade et sted
hvor folk spaserer

i loslitt dress som står og støtter seg til en stokk med en liten koffert i ene handa. Han står og ser seg omkring, venter visst på noen. Så får han øye på de to og tar til lua og hilser. Så kommer han hinkende bortover til dem, og tar Katrine i neven. – Er detta gutten? spør han og bøyer seg, han løfter Håkon og klemmer han inn til seg. Men da gir Håkon seg til å sprelle og slå for å komme seg løs. Dette posne ansiktet med brennevinslukta ut fra den store, tannløse munnen tar vettet fra han. Slepp meg! skriker han. Slepp meg! Slepp!

– Å, du får nok finne deg i å hilse på far din, da! sier mannen og gliser. Du er kanskje en trassigbukk, så liten du er? Å ja, gutten min, det skal vi nok snart pella av deg!

– Kom nå, så går vi! sier Katrine, hun er skarp i målet. Og hun tar Håkon i handa og drar han fort med seg bortover til holde-plassen.

Da bilen stanset utenfor porten, var Håkon den første som sprang ut. Og han så seg ikke til side på alle ungene som hadde samlet seg og stod og ventet og glodde. Han satte innover portrommet og opp trappene og slo opp døra til stua. Det var ryddig og pent her, med hvitt teppe over senga og duk på bordet. Men Håkon la ikke merke til det nå. (...)

De har spist til kvelds. På bordet står rester etter mat, og framfor faren står et par flasker. Selv sitter han og lar beina reke utover. Han er nokså tung i øya nå, men han prater i ett kjøp. Det er ingen som svarer. Katrine går stille og bleik og rydder av bordet. Håkon sitter i ovnskroken og er opptatt med lekser.

Men faren merker ikke hvor stille det er omkring ham. Han har så mangt å fortelle siden han så Katrine sist. Og han skakker på hodet og smiler og blunker til henne. Men det later ikke til at hun har øye for det! Nei, nei! Han kan vente litt til, han! – Hu er nesten like vakker ennå, hu Katrine! Har holdt seg godt den tida han har vært borte! – Pokkern også at den guttungen gir seg til å sitte her inne!

En gang da Katrine må smygge forbi han, er han ikke god for å berge seg lenger, han tar etter henne med de lange armene sine, han drar henne ned på fanget til seg. Det hjelper ikke at Katrine stritter imot og puffer det røde ansiktet fra seg og prøver å vri seg ut av armene hans. Han klemmer henne bare enda hardere inn til seg: Så, så! jenta mi! sier han. Vær nå litt hyggelig mot gutten din, da! Og han presser munnen mot halsåpningen i kjolelivet.

Men da er det en som reiser seg borte i kroken. Håkon slenger boka fra seg og står med ett frampå golvet. Han er bleik der han står, og han skjelver som han fryser: La bli mor mi! sier han. Du er så god du lar bli mor mi, din elendige haltepink!

Da reiser han seg, mannen også. Og nå er han ikke tung i øya lenger. Han slipper ikke henne han holder i armen, mens han stirrer rasende på sønnen sin. Jaså, er det slik du tar imot far din? sier han. Da er det kanskje best jeg lærer deg åssen en mann har rett til å gjøre i sitt hus! Og han tar Katrine under haka og vrir ansiktet hennes inn mot sitt og legger de våte, røde leppene sine grådig over de smale hennes.

Men Håkon flyr på dør, er alt langt nede i trappa da han sanser seg og stanser. Ned til dom andre nå? Nei! Han går smått oppover igjen og setter seg på brøddunken bak døra i kjøkkenet. Stikker fingrene i øra. Vil ikke høre noe av det som foregår der inne.

Da han endelig våget seg inn, lå faren i sofaen. Han hadde bredd over hodet, så han hadde visst sovnet. Men mora satt på sengekanten og stoppet strømpene til Håkon. Han så ikke på henne. Bare rev av seg klærne og krøp inn til veggen og la seg på den plassen han pleide å ligge. Han lukket øya og lot som han sov. Og han hørte at mora også tok til å kle av seg. Nå gikk a bort til bordet og slokte lampa. Og nå kom a og la seg i senga ved siden av han. Og hu tok hodet hans på armen, som hu gjorde hver kveld. Og hu klappet og strøk'n over kinnet som ellers.

Men Håkon gjorde ikke det han pleide å gjøre om kvelden. Kysset henne ikke på

kinnet og takket for dagen. Kunne ikke få til det, etter at han hadde rørt ved a! Lå bare og gjorde seg trassig og kald under den varsomme handa.

Men han sovnet likevel, da han hadde ligget en stund.

Han våkner utpå natta med en underlig følelse av angst. Det er så forferdelig mørkt i stua i natt! Å ja, nå huser han det! Hu mamma hengte sjalet foran vinduet i går kveld! Han reiser seg halvt opp i senga og blir sittende og lytte. Tar til å skjelve så han hakker i tennene. Så våger han seg om en stund til å strekke armen ut mot plassen til mora. Hu er ikke der. Handa famler bare over ei kald pute.

Men i sofaen hvisker det av to mennesker som puster tungt. Og Håkon kryper i hop i en ring og pakker seg godt ned under dyna. Han gråter sårt og stille, det er ingen som hører.

